

דברי יושר

מתורת הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

עולים ויורדים בו (כ"ח י"ב)

ע"י פי רש"י מלאכים עולים תחלה ואח"כ יורדים. מלאכים שליווהו בארץ אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע וירדו מלאכי חוצה לארץ ללוותו.

הנה אף שלדידן בארץ מותר לצאת לליווי שזה מצוה על מנת לחזור, וההיא דגיטין ע"י ב' כי הווי מיפטרי רבנן מהדדי בעכו הווי מפטרי, משום דאסור לצאת מארץ לחוצה לארץ, י"ל דהחמירו על עצמם וכמשי"כ מהרי"ט בקידושין ל"ד ב'.

מיהו הכא אפשר שמפני שהיו מלאכים דחוצה לארץ ללוותם מצאו לנכון שלא יצאו הם ויבואו של חוצה לארץ ואולי אין להם רשות. ואף דלאו בני חיוב הם. (ובההיא דגיטין לא מצאנו שהחליפום אחרים מבבל שיצאו לקראתם ללוותם ומ"מ לא הלכו טפי מעכו).

וישק יעקב לרזול וישא את קלו ויבך [כ"ט י"א]

ע"י רש"י ד"א כו' לפי שרדף אליפו וכו' והשיגו ולפי שגדל אליפו בחיקו וכו' מה אעשה

לצווי של אבא אמר לו יעקב טול מה שבידי והעני חשוב כמת, משמע שלולא זאת הי' הורגו מחמת ציווי אביו, ולכאורה אם זה רק מחמת פחד מאביו שיענישהו או שיהרגהו מה מועיל טול מה שבידי, ואם יצטרך לתרץ בע"א כגון שלא הי' יכול לו א"כ מה הי' צריך ליטול כו' והי' משמע שחשש באמת שחייב לשמוע לו ולא חשיב כא"ל אביו הטמא, כי אולי האמין באביו שסבר שיש להורגו כדין מפני גניבת הברכות, ולא נודע שנאמר לרבקה ברוה"ק וא"נ לא נאמר רק דלא ייתון לוטיא כו', ואו שלא נתקבל הדבר אולי כעין בדרך שאדם רוצה לילך

כו', וע"ז א"ל יעקב שיכול לסמוך על עני חשוב כמת, ואולי י"ל שבאמת מחמת פחד מאביו, ותשובתו לאביו תהי' שעשה בכל כוחו כמה שהי' יכול ולא הצליח אלא לעשותו כמת ולא מת ממש, וצל"ע.

וישק יעקב לרזול וישא את קלו ויבך [כט, יא] בפרש"י והעני חשוב כמת, ד"ז מפורש בתורה בשמות ד' י"ט כי מתו כל האנשים וגו' ופרש"י שם

דתן ואבירם שחיים היו אלא שירדו מנכסיהם והעני חשוב כמת, והוא בגמ' נדרים ז' ב' ס"ד ב', [וכמו"כ אשכחן בקרא שם ב' כ"ג לענין מצורע דחשוב נמי כמת דכתיב וימת מלך מצרים ופרש"י נצטרע כו', ומיהו זה לא כ"כ מפורש, (וע"י שפתי חכמים שם), ובנדרים ס"ד ב' שם למדוהו מאל נא תהי כמת וע"ש שארבעה חשובין כמת].

ואבואה אליה [כ"ט כ"א] ע"י רש"י והלא קל שבקלים אינו אומר כן אלא להוליד תולדות

אמר כך, לכאורה עדיין צריך ביאור, ובפשוטו לכאורה י"ל דהיינו שלא ירמהו שיהי' רק כענין אירוסין, וכבר ביאר כאן ברמב"ן ע"ש וע"י ספורנו.

ויהי בערב ויקח את לאה וגו' ויבא אליה ויתן וגו' את זלפה וגו' ויהי בבקר והנה היא לאה וגו' [כט, כג כד כה]

לכאורה ויתן וגו' אין מקומו כאן וקרא דויהי בבקר וגו' שייך מיד אחר ויבא אליה, והנה להלן גבי רחל כתיב ויתן לו את רחל וגו' ויתן וגו' את בלהה וגו' ואח"כ ויבא גם אל רחל וגו', וי"ל ע"פ מש"כ רש"י לקמן ל' י' וכדי לרמות ליעקב נתנה לבן ללאה שלא

אמרי אי"ש

שמועות ודברים שקיבל הגאון שליט"א ממרן החזו"א ז"ל.

אומרים שאמר על נוסח הקצר של מעשרות כל ההפרשות וכו', שהיו שפקפקו, ואמר שאינם אומרים שאינו כן, אלא ששואלים מנלי', ובדור הזה ודאי הדין כן.

יבין שמכניסין לו את לאה וכו', ולכן נכתב לפני ויהי בבקר וגו' והיינו שהי' כאן רמאות כדי שלא יבין עד הבוקר, והא דנכתב אחרי ויהי בערב וגו' ולא לפני כי מקודם נתן את האשה ואח"כ נותנים לה את השפחה, וכן גבי רחל ויתן וגו', ואכתי ענין דויבא אליה הי' ראוי להיות סמוך לוייה בבקר ובשינוי לשון כגון ויבא אל לאה, והעירו לומר שנכנס הך דויתן וגו' באמצע ללמד שזה הי' הכל ברמאות, ועדיין צ"ע.

ויאמר וגו' שוב אל ארץ וגו' וישלח יעקב ויקרא וגו' עתה קום צא מן הארץ וגו' ותען רחל ולאח וגו' ועתה כל אשר וגו' עשה [לא, ג-טז]

לכאורה צ"ב כיון שאמר לו ית' לשוב וכן להלן ע"י המלאך עתה קום צא וגו', מה כל המו"מ שקרא לרחל וללאה ודיבר אתם והשיבו לו ואח"כ סיימו ועתה כל אשר וגו' עשה, הו"ל לקראם ולומר להם שנאמר לו לשוב ופשיטא שיש לשוב, ואולי י"ל דבדבר שלפי דעת האדם יש בו מה לדון, יכול אדם לטעון דבריו לו ית' ולבקש בתפלה את רצונותיו ולפעמים אולי יועילו טענותיו ותפלותיו לשפר או לשנות הענין, ומצאנו שלפעמים דיברו בלשון שכמו שכאילו נעשה ח"ו מן השמים לא כהוגן והתפללו ע"ז ע"י תהלים פ"ט אז דברת וגו' ואתה זנחת וגו' ע"ש עד סוף הפרק, ושמעתי ממרן ז"ל שהקב"ה רוצה שהאדם יטען טענותיו לפי שכלו [והיינו דאין בזה כאילו מהרהר אחר השכינה,

שכן הוא רצונו ית'], ושמענו על הח"ח זצ"ל שהי' משוחח לפניו ית' בלשון טענה, עשינו בגלות רי"ף רמב"ם כו' כו', ומה יש לנו, רדיפות כו' (בערך) כך שמעתי, וה"נ י"ל שהי' בזה מה לדון לפי דעת בני"א ואזיל ואימליך בדביתוהו שגם אצלם הי' רוח"ק והסכימו שאין מה לטעון או לבקש בזה אלא כל מה שאמר לך עשה וצ"ע.

כי ראיתי את כל אשר לבן עשה לך [ל"א י"ב]

י"ל משום שלא הי' ראוי להעשיר את יעקב כי ליעקב מגיע העוה"ב, והעוה"ז הוא לעשו, אבל מגיע לו בגלל שהחליף את משכורתו עשרת מונים והוא תשלום להצער, ואפשר עוד כי מגיע העונש ללבן וכעין דברים ט' ה' כי ברשעת הגוים וגו' מורישם וגו', ואולי נכלל גם זה בכי ראיתי וגו'. (לפז"ר).

אם תענה את בנתי וגו' [לא, נ']

פרש"י למנוע מהם עונת תשמיש, (כי ודאי לא התכוון על שלכ"ד), ואפשר דהטעם שחשש לזה ובא להזהירו כי יתכן שמצד הנבואה יבוא לפרוש לגמרי וכעין משה, וא"נ מחמת פרישות וקדושה עכ"פ ימעט ביותר, ואולי ואם תקח נשים וגו' גם מה"ט שיצטרך לחלק עונה לכולם ויתענו ע"ז בנותיו, וא"נ שלפעמים האחרות ימצאו חן טפי, וא"נ שבני יעקב יהיו רק מבנותיו, ובפשוטו י"ל שלא תהיינה צרות זו לזו, ויהיו לו רק שתי האחיות הצדקניות, ויתכן דכולהו איתנהו.

מכתב תשובה מהגאון שליט"א

לכבוד הרב חיים מלין שליט"א
שלד' רב

ע"ד שאלתך דאשכחן שבמצוות ק"ש יוצאים ידי לימוד של שחרית וערבית הרי מצאנו שמצוה מיוחדת פוטרת עוד מצוה, י"ל דשאני ק"ש מההיא דמגילה שזו מצוה מיוחדת ומברכין עלי', משא"כ ק"ש שעיקרו כלימוד תורה שנתחייבנו בה פעמים ביום וע"י לשון הירושלמי פ"ק דברכות ה"ב זה שינון וזה שינון. – [למ"ד ק"ש דרבנן כמדו' שיש בשאג"א דמדאורייתא חייב לומר פסוקים בוקר וערב מהך דובשכבך ובקומך, בלי קבלת מלכות שמים כק"ש, אלא דלמ"ד דאורייתא חייב בפסוקי ק"ש].

ועיקר יסוד זה שכשיש מצוה מיוחדת אין אחרת, זה שמעתי ממרן ז"ל ואמר שגם על מצות עשה כגון השבת העבוט שליכא בזה שאר מצוות שבין אדם לחבירו, והי' לו ראיות על עיקר יסוד זה, (ועיקר מה שאמרנו משמו ז"ל הי' כמדו' על כמו שבלשה"ר עוברים על ביטול תורה כדעת הח"ח ואמר שאינו כך).

ויש לדעת שאין ד"ז שייך לתביעה מן השמים, שיש מהגר"א ז"ל שדין וחשבון פירושו של חשבון מה שהי' יכול לעשות מצוות בזמן של העבירה, שזהו לגבי דיני שמים, כ"נ לכאו' פי' הדברים.

בברכה שימולאו משאלות לבך לטובה ולעלות מעלה מעלה בכל.